

STIRPIVM HISTORIÆ
PEMPTADIS SECVNDÆ
LIBER QVINTVS,
DE VMBELLIFERIS HERBIS.
PRÆFATIO.

QVINTVS huius Pemptadis labor circa Umbelliferas versatur, qua Coronarijs odoratisq; herbis ac φρωδάρις haud perperam succedunt. Umbellas siquidem circinatae rotunditatis & coronarum instar proferunt. Semina vero & nonnullarum odorata sunt, vt Anisi, Fœniculi, Ammios, Cari, &c. Profluit ex nonnullis odoratus liquor, vt ex Panacis & Laseris generibus. Quarundam etiam radices inter odoramenta haberi possunt, vt Angelica, Astrantia, Mei. Non describuntur autem hoc loco omnes Umbelliferae; ad olera siquidem pertinentes, sua classi relictæ. A Fœniculo autem omnibus notissimo exordium sumptum, sic enim ad reliquas facilior ac expeditior via patebit.

DE FOENICULO.

CAPVT I.

Fœniculum.

FOENICVLVM ferulacei generis herba est, 1.
hominis non raro proceritate superans. caules eius digitalis crassitudinis, geniculati, læui, tenui, ac virente cortice conuestiuntur, fungosa interiorius candida medulla, in alas quasdam circa fastigium diuiduntur. Folia è radicibus, tum ab singulis geniculis, ampla, ramosa, in tenuissima segmenta dissecta, colore virentia, odoris iucundi, quorum singulæ particulæ teretes sunt; extremæ verò etiam capillamentorù instar tenues. Umbellæ latæ in cacuminibus cauliculorum ac ramulorum eminent rotundæ, ac in orbem circinatæ: flosculi lutei: semen oblongum, nudum, nullaq; membrana implicitum: radix candida, recta, altè descendit, neruo lignoso intus medio.

Huius quædam species subnigricantibus foliis 2.
ruber: odore & sapore à superiore haud differens.

Est & alia, cuius semina & quandoque folia 3.
dulciora sunt. Hæc in hortis Belgij sata non diu dulcedinem retinet, sed citò in vulgare Fœniculum transit.

Locis apricis etiam saxosis benè proficit Fœniculum: hortos quoque amat ac loca culta. radix viuax est, & in plures annos restat.

Vere erumpunt folia, deinde caulis assurgit, sequuntur cum floribus muscaria: semen sub finem Augusti ac Autumno perficitur.

Græci *μαράθρον* appellant: Latini Fœniculum: Officinæ nomen retinent: Germanis Fenchel:

Belgis Venctet: Italis *Finocchio*: Hispanis *Hinoio*, & *Funcho*: Gallis *Fenoil*: Bohemis *Wlasz*: *nsopz*.

Præter verò istud & siluestre quoddam Fœniculum Dioscorides refert satiuo grandius, foliis maioribus, caule tantæ amplitudinis, vt in Mauritania duodecim cubitis assurgat, cuius semen Cachryi simile. Hippomarathron istud appellat, & *μαράθρον άγρον*: à nonnullis *μαράθρον*, aut Myrsineum. *Hippomarathrum.*

Traditur & aliud Hippomarathi ab eodem genus, folio angusto, exiguo, oblongo: *Hippomarathrum alium.*
semine rotundo vt Coriandri.

Ceterum

Ceterum Fœniculi vulgaris semen quidem calidum est, sed secundo, siccum verò primo ordine. Ventriculum assumptum roborat, nauseam sedat, tormina mitigat, flatu discutiit: in vino potum ad serpentum & scorpionum ictus ac morsus valet: cum saccharo puluis huius ieiuno ventriculo assumptus aciem oculorum conseruat: lac quoque nutricibus auget, quod & ipsius herbæ succus efficaciter præstat, tum & ipsa comesta ac in olerum sumpta. quæ minus calida ipso semine. Vtilis verò herba renibus ac vesicæ: vrinam cit, & calculos expellit.

Radices ad eadem valent, & potentiores, utpote calidiores: proinde non modò vrinam prouocant, sed & hepatis ac quoque lienis infarctus expediunt, & viscera ab obstructione liberant: menses quoque promouent. Feruntur eadem cum melle contritæ canum moribus mederi impositæ.

Succus ex caule foliisque expressus, atque in sole siccatus, vtilis est ad ocularia medicamenta, quorum ad visum acuendum vsus est. Exprimitur verò & succus ex semine virente, foliis ac ramulis primæ germinationis incisis, ad eadem vtilis. E caule medio, dum floret, abscisso, ignique admoto, gummi etiam exsudat, quod succo efficacius est: auctor Dioscorides.

De Anetho. CAP. I I.

Anethum.

ANETHVM cubitali aut proceriore cauliculo, terete, ac geniculato confurgit: folijs tenuissimè dissectis, & in stamina pæne extenuatis: flosculis in muscario luteis: semine deinde rotundo, plano, tenui, ac foliato: radice fibrosa. Grauius autem vnà cum floribus ac seminibus odoratum est, & colore, minus, quàm Fœniculi: folium huius viret.

In hortis feritur simul cum oleribus.

Flores & semen æstate perficit: hibernis mensibus intercidit.

Ἄνηθον Græcè: Latine similiter Anethum appellatur: à nonnullis ἀνήθον: conseruantur Anethi nomen Officinæ: Italis *Anetho*: Hispanis *Eneldo*: Germanis *Ästlen*: Belgis *Dille*: Gallis *Anet*: Bohemis *Kopř*.

Est autem Anethum, auctore Galeno, exalfaciens quidem secundo ordine intenso, exliccat verò eodem remisso, vel primo desinente. Vltum verò tertij est ordinis tum exalfacientium, tum resiccantium. Anethi aridæ comæ seminisque decoctum potum lac euocat, tormina & inflationes sedat, vrinam cit, singultus lenit, ut quidem Dioscorides. Sedat autem singultus semen & odoratu, præsertim si in vino decoquatur; sed potissimum si Absinthio ac Rosis rubris additis, & pariter in vino decoctis, ventriculus hoc foueatur. Promouet verò & semen, lactis copiam, veluti Fœniculi. oculorum claritati officit: genit

turam assiduo potu extinguit. Mulieribus autem ex vtero laborantibus, in desessu Anethum vtile est. Semen vltum condylometa impositum tollit.

Vltum, Galenus ait, vlcibus admodum humidis impositum prodest; potissimum iis quæ in pudendo consistunt: quæ verò in præputio sunt inueterata, iis probè cicatricem inducit. Vuam etiam in faucibus, ut Plinius ait, leuat.

Oleum, in quo decoctum Anethum, digerit, sedat dolores, somnum conciliat, crudos ac inconcoctos humores ad concoctionem perducit.

De Aniso. CAP. I I I.

ANISI rotundus & leuiter striatus, ac inanis caulis in ramulos nonnullos diuiditur. folia inferiora rotunda ac latiora sunt; superiora dissecta veluti Apij, sed candidiora. umbellæ flosculos candidos, deinde semen inalbicans proferunt, odoris iucundi ac saporis grati. In

Anisum.

Carum.

In Creta, Syria, Ægypto, aliisque Orientis regionibus feliciter gignitur: feritur quandoque in Germaniæ hortis, ubi Iulio ac Augusto floret, ac semine prægnans.

Anisum Latini ac Officinæ appellant: Græci ἀνισον, aut ἀνισον, ut quidam volunt: Germanis Anis: Italis Aniso: Hispanis Matahalua & Terua dulce: Gallis Anis: Anglis Anise & Anise: Bohemis Anis.

Galenus Anisi semen tertij esse ordinis exsiccantium & calfacientium scribit, quia, ut ait, acre, subamarum, & ad vrentium caliditatem accedat. Tanta tamen acrimonia, ut vrentium caliditati quasi simile sit, in eo haudquaquam gustu sentitur. nam dulcedo quædam in eo percipitur grata, acrimoniæ verò quàm exiguum aut nihil, atque idcirco secundum caliditatis gradum non excedit: siccitatem verò etiam habet multò quàm tertij ordinis minorem. Nam ad lactis generationem confert, quod non faceret, si admodum desiccaret, Gal. *Galenus notatur.* cap. de Marathro, vel invito teste. Ex eo siquidem quòd lac procreet, hoc non excedere primi ordinis siccitatem iudicavit, quod & de Anisi semine, cum hac de causa, tum quòd dulce sit, censendum. Est igitur semen Anisi ex primo exsiccantium gradu, excalfacientium verò secundo.

Discutit verò idem flatus, tormiña sedat, urinas clementer promouet, lactis copiam facit, ad venæ extimulat, aluum, & album muliebri profluuium sistit: commanducatum oris bonum reddit odorem, aduersus spirandi difficultatem conducit, suffitu capitis dolores sedat, venenatorum ictibus resistit. Fertur & sitim arcere, atque idcirco hydro-picis utile. Cum Rosaceo tritum instillatumque aurium rupturis medetur.

De Caro. CAP. IIII.

CARVM cauliculo affurgit cubitali vel altiore, quadrangulari, geniculis intercepto, glabro, intus inani, ac in ramulos distributo, circa quos foliola Pastinacæ siluestris, sed teneriora ac minora: flosculi exigui candidi in laxis muscariis: semen subnigricans, longius quàm Anisi: radix dodrantalis, carnosa, sed gracilis, sapore Pastinacæ, sæpius candida, rarò lutea.

In pinguibus ac latis campis herbosis, & pratis, quæ subinde rigantur, apud Germanos Bohemosque frequens nascitur. Gignitur & in Caria, auctore Dioscoride, vnde nomen accepit.

A Maio mense vsque ad Augustum, & flores, & semen profert.

Græcis Κάρε, Latinis Carum vel Careum: Officinis Carui nominatur. Carnabadiō Simeon Zethy vocat: Germani Küm/ Kümme/ Weiskümmel: Itali Caro: Hispani Caranea, & addito articulo Alkaranea: Angli Caruwapes.

Cari autem semen, ut Galenus ait, excalfacit & resiccat tertio quodammodò ordine, & acrem moderatè qualitatem possidet: flatus verò idem discutit:

difcutit: ventriculo & ori gratum; concoctiones adiuuat, vrinam cit, antidotis admiscetur.
Radix elixa Pastinacæ modo edendo est.

De Cumino. C A P. V.

Cuminum fatium.

Cuminum siluestre.

SATIIVM Cuminum vnum Dioscoridi est: siluestria verò & alia.
Dodrantalis autem & rarò pedem excedens fatium Cuminum herba est, vnicau-
lis, ramis tamen aliquot brachiata: folia Fœniculi modo in tenues particulas dissecta, sed
breuiora ac minora multò. umbellæ in alarum cauliculorumque fastigiis semen proferunt
acuminatum, coloris sordidi, graueolens, sapore acro: radix tenuis est, quæ post seminis
maturitatem perit.

In Italia & Hispania colitur ac seritur: aliisque calidis regionibus familiare, vt Æthiopiæ,
Ægypto, Galatiæ, Ciliciæ, ac vniuersè minori Asiæ. Putridis & calidis maximè locis gaudet.

Medio Vere serendum: imber succedens sationi multum officit, vt habet Ruellius.

Κύμινον Græcis, & ad differentiam siluestrium, κύμινον ἡμέτερον, id est, fatium Cuminum vo-
catur: Latini Cuminum: Officinæ Cyminum: Germani Kümmel: Itali Comino:
Hispani Cominchos: Galli Comin: Belgæ & Angli Comin: dicunt: Bohemi Kumin. Præfertur
reliquis Æthiopicum, quod Hippocrates Regium appellauit.

Siluestre
Cuminum
primum.

Siluestria autem Cumina à Dioscoride duo describuntur: vnum θάμινον esse ait, caule do-
drantali, tenui, ternis quaternisque foliolis, ὀνειπωεισπρόοις, id est, quasi disiectis, Gin-
gidij diuisura: capitulis in cacumine quinque aut senis, rotundis, ac mollibus, in quibus κορ-
πῶς ἀγροῦδος, siue paleaceum semen. Nasci ait in collibus, efficaciusque in Lycia, Galatia
Asiæ, ac Carthagine Hispaniæ: verum tale Germaniæ ac Belgio parum cognitum: rarò & in
paucorum hortis reperitur.

Siluestre
Cuminum
alterum.

Alterum fatium haud dissimile (foliis videlicet) esse refert, quod à singulis floribus corni-
cula profert μετώγα, hoc est, sublimia siue erecta, in quibus semen Melanthio simile. Atque
istud est quod Pemptadis huius secundæ lib. 111. cap. 1X. floris Regij nomine descriptum
est, vt & eo loco latius explicatum.

Dioscori-
des nota-
tur.

Ceterum Cumini fatii semen, vt Galenus, ex tertio est excalescentium ordine, resiccat
verò non minus. Dioscorides verò & ipsum adstringere ait, non tamen adstrictionem habet.
Attenuando siquidem ac digerendo tumores difcutit, non autem adstringendo reprimat;
veluti

veluti testium ac scroti ex flatu aut aquoso humore, quos cataplasmatibus additum citò tollit: nec modò extrinsecus auxiliatur, sed & intrò assumptum flatus extinguit, tormina torsionesque sedat. Utile quoque pectori & pulmonibus refrigeratis, ac crudorum humorum copia grauatis, in sorbitione aliqua sumptum. Demorsis à serpentibus ex vino propinatur: fluorem muliebrem sistit: sanguinis è naribus profluuium, cum aceto tritum & odoratum, reprimat. Quod in cibis flatulentum, Cumino addito corrigitur.

De Ammi. CAPVT. VI.

Ammi vulgare.

Ammi alterum paruam.

AMMIOS duo genera posteritas obseruauit: vnum latioris folij maius, quod vulgare est, alterum tenuifolium ac minus.

Vulgare Ammi cubitali aut proceriore altitudine assurgit: alas è caule rotundo spargit: *Ammi* folia è pluribus constant oblongis ambitu serratis: flosculi in umbellis candidi. semen cum *vulgare.* acrimonia quadam amaricat, oblongum, Cumino minus.

Alterum herba est exigua, tenui ac breui cauliculo: foliis oblongis, creberrimis incisuris *Ammi* tenuissimè dissectis, & sursum versus magis attenuatis: flores sunt in exiguis umbellis candi- *alterum.* duli: semen minutissimum, acre, ac feruidum.

Ex Alexandria Ægypti in Italiam infertur, vbi & gignitur: fuit huius quondam in Ægypto domesticus ac quotidianus vsus, panibus enim compinsebant, ac alimentis admiscebant. Satum in Germania ac Belgio facile prouenit.

Floret in Augusto, semen deinde perficit.

Græci *ἀμμι*, Latini similiter Ammi vocant: nonnulli Cuminum Æthiopicum, alij Regium cognominant: Officinæ Ammios aut Ameos gignendi casu appellant: Germani Amey.

Prius maius dici potest. Hoc autem Officinæ passim vtuntur, in quo minimè redar- **1.** guendæ, cum enim ei omnes, quæ Ammi adscribuntur, facultates adsint, pro legitimo haberi potest.

Alterum minus, à nonnullis præstantius habetur. Quod tamen non pro Ammi, sed pro **2.** Sifone habendum, non desunt qui suspicentur.

Est autem Sifon, Dioscoride teste, exiguum semen, in Syria natum, Apio simile, nigrum, *sifon.* feruens, oblongum. Cui descriptioni Ammi paruam non malè respondet: semen siquidem **c** exiguum

exiguum est, Petroselinum vulgò dicti minus ac tenuius, nigricans, ac gustu feruens, quod ex Syria ac ex Ægypti Alexandria aduehi fertur. Siue autem idipsum pro Ammi aut pro Sifone habeatur, nihil refert: nam vtriusque consimiles sunt facultates, sic vt vnum alterius ἀντιβαλλόμενον, siue succedaneum, absque errore esse queat.

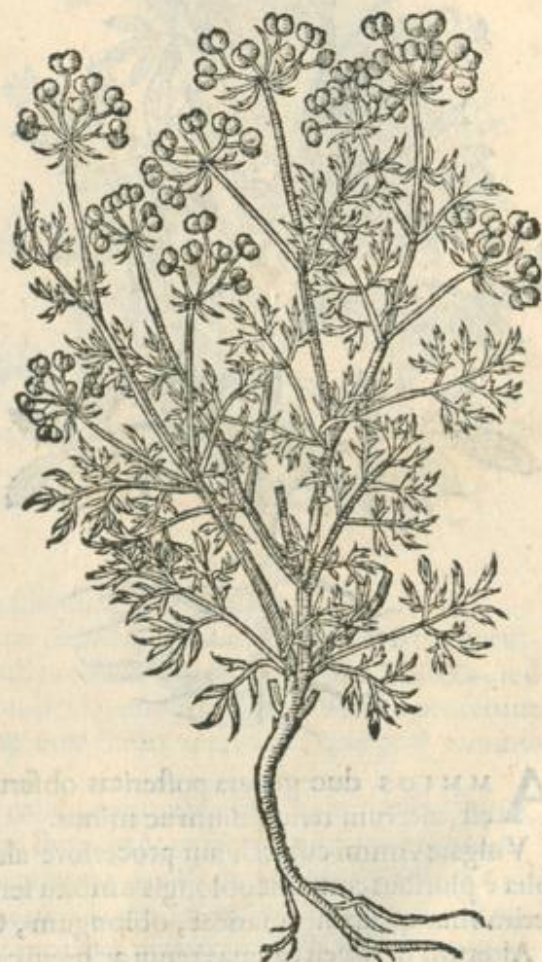
Est autem Ammios semen exaltatoriae ac desiccatoriae tertij ordinis intensæ facultatis, & partium tenuium, facit ad ventris tormina, vrinæ difficultates, serpentiumque ictus ex vino, menses etiam prouocat. Suggillata cum melle impositum tollit, colorem quoque in pallentem è croceo mutare fertur, bibitum aut inunctum: & cum vua passa ac resina suffitum, vterum purgare. Hæc eadem & Sifonis semen potest, nam & vehementer, ac tertio gradu calidum siccumque est, tenuium quoque partium, & vrinas ac menses prouocans, Quod & contra lienis vitia, vt Dioscorides ait, bibitur.

De Coriandro. CAP. VII.

Coriandrum.

Coriandri altera icon.

CORIANDRO tenuis, teres, cubitalis & ramosus est cauliculus: folia laciniata in partes dissecta, latiores quidem quæ inferiora, in tenuiores verò superiora: flosculi candidi in umbellis laxis: semen globosum, nudum ac inane, quod initio viret, resiccatum ex luteo subalbicat: radix breuis paucis fibris cohæret.

In agris ac hortis multis fertur locis: solum amat lætum ac pingue; in macro tamen & prouent.

Aprili aut Maio ferendum. Sub Canis exortum florescit: semen maturum Autumno colligitur.

Græcis κόριον ἢ κορίαννον: Latinis Corion, & Coriannum similiter: posteriores Latini & Officinæ Coriandrum appellant: Germani & Belgæ Coriander: Itali Coriandro: Galli Coriandre: Hispani Culantro, Ciliandro: Bohemi Κοριανδι.

Coriandri autem herba recens cum semine admodum graui & iniucundo odore foetet, & non modò insigniter refrigerat, verum & perniciosum est venenum, præsertim eius succus epotus: vocem exasperat, mentem mouet, ebrietati similem insaniam adfert, tandem verò

verò & mortem inducit. Remedio præter alia vinum est meracum per se, vel cum Absinthio propinatum.

Coriandri verò resiccati semen, deposito non modò fœtido odore, sed & maligna ac deleteria qualitate, odoris haud iniucundi redditum, cum temperato calore manifestè resiccatur, ac nonnihil adstrictionis obtinet.

Maceratur in aceto, deinde resiccatur, atque sic præparatum vsui magis idoneum. Ventriculo multum huiuscemodi confert, præsertim à cibo, per se, vel cum alijs permixtum, oris ventriculi humiditatem resiccatur, salivationem prohibet; ciborum concoctionem promouet. Cum vino sumptum lumbricos educit, remorantes etiam vrinas mouet. Tosti cum aqua epotus puluis ventris fluores sistit.

Mirum quod Xenocrates tradit, si vnum feminis granum femina biberit, vno die menstrua cohiberi: biduo, si duo: & totidem diebus, quot grana sumpsit.

De Melanthio. CAP. VIII.

Melanthium.

Melanthium siluestre.

TRIPLEX Melanthium est: Sativum, Siluestre, ac tertium cognomine Damasceno.

Sativum Melanthium exigui instar fruticis assurgit, tenuibus cauliculis drodrantibus, ramulis aliquot brachiatis: folia in minutulas partes dissecta, superioribus Coriandrinis ferè similia: flosculi in summis virgis candiduli, multis staminibus mediis; capitula succedunt quadrangularia, intercurfantibus membranis interiùs distincta, prominentibus superiùs exiguis veluti corniculis, in quibus semen acre, odoratum, angulosum, colore nigrum, quandoque verò & subluteum, substantia oleosum ac pingue.

Siluestre caulem promit striatum, folia albidiora, teneriora, magisq̃ue dissecta, instar Anethi: flosculos prioris similes, sed tamen sæpè elegantiores, ac dilutè cæruleos. hi non capitulum, sed cornicula aliquot coniuncta, vt plurimum quinque, Aquileiæ similia, post se relinquunt; in quibus semen nigrum exigui odoris.

Damascenum Melanthium longioribus quàm superiora cauliculis ac ramulis luxuriat, folia eius tenuiter quoque admodum diuisa. flosculi elegantes, cærulei, quinquefolij, totidem alabastris prominentibus, varicq̃ue dissectis, insident. capitulum veluti Satiui: semen forma coloreq̃ue nigro assimile, sed odore destitutum.

c 2

Sativum

Melanthium Damascenum.

Matthiolus notatur

exhibeat: & quidem solam, nulla addita descriptione, vt & sæpe alias.

Est autem Melanthij legitimi videlicet ac fatiui semen exalfaciens & desiccans tertio gradu, ac tenuium partium. Destillationes ex capite resiccat calfactum & nodulo illigatum & assidue olfactum: quo modo & torpentem odoratus sensum excitat & redintegrat. Assumptum flatus discutit, pituitam crudam incidit: pluribus diebus potum vrinas ac menses prouocat, & cum vino datum spirandi difficultati medetur.

Tollit lentigines, lepras, vetera œdemata, durities, cum aceto impositum: capitis doloribus tubuenit fronti impositum: ad recentes oculorum suffusiones, cum oleo tritum & naribus inditum prodest; & ad dentium dolores, cum teda in aceto decoctum. Clauos circumscarificatos excutit, cum vetere vrina admotum. In summa, inquit Galenus, vbi incisione, extersione, desiccatione ac exalfactione est opus, præstantissimum est remedium.

Phalangiorum etiam morsibus cum aqua denarij pondo haustum auxiliatur. Rotundos ventris lumbricos expellit, non modò assumptum, sed & cum aqua umbilico impositum. Suffitu serpentes fugantur. Tradunt, inquit Dioscorides, largiùs potum enecare.

Pharmacopœorum error.

Exprimitur ex semine isto oleum, quo imperiti Pharmacopœi plerique pro oleo Nardino non absque graui vtuntur errore.

De Meo. C A P. I X.

ME O folia sunt virentia, multiplicatis sectionibus, quàm Fœniculi tenuiora, teneriora, angustiora que: cauliculi graciles, cubitales; in quorum fastigijs umbellæ, & flosculi candidi: semen angulosum, Cumino maius, odoratum, & cum acrimonia amaricans: radices dodrantes in plures partes in obliquum & altum diuaticatæ, foris nigricantes, interiùs candidiores, acri sapore linguam vellicant, odore cum suauitate graui.

Nascitur pluribus Italiæ, Germaniæ, Hispaniæ, ac Galliæ locis, montanis quidem, sed campestribus ac apricis; descendit verò & ad plana.

Belgio rarum, sed tamen haud peregrinum. Laudatur Athamanticum, ac in Hispania natum.

Radix restibilis nouo Vere noua profert folia, cauliculi postea erumpunt cum umbellis, Iulio flores semina que perficiuntur.

Græci μέιον vel μέιον: Latini similiter Meum nominat: Italiis Meo: In Apulia, vt Matthiolus refert,

Satiuum in agris ac hortis feritur. Siluestria in non paucis regionibus spontè inter segetes & frumenta proueniunt.

Semen Iulio ac Augusto ad maturitatem peruenit: flores prius apparent.

Melanthium Græci similiter μελάθιον vocant: In Officinis Nigella dicitur: à nonnullis Gith: ab alijs Salufandria, & spuriiis vocibus μήκων άγειος, & Papauer nigrum: Germanis Swartztummelch: Belgis parvus saet: Italis Nigella: Hispanis Axenuz, Alipiure: Gallis Nielle: Bohemis Czernymjn. Satiuum istud cognominatur, tum quia feratur, tum quòd solum vsui sit accommodum.

Siluestria Melanthia spuria sunt, ac à similitudine nomen inuenerunt. Primum Germani quandoque Sant Katharinen blumen, id est, Diuæ Catharinæ florem nuncupant. Placet nonnullis istud esse Cuminum siluestre alterum; cum quo florem Regium satis conuenire, iam antea monuimus. Et potest quoque istud non temerè pro siluestri Cumino altero haberi. Veterum breuitas sæpe in causa est, vt certi defini nihil queat.

Alterum siluestre Damascenum Melanthium, ac Damascenam Nigellam appellant. Cum Isopyro similitudinem nullam habet, quæ quidem apparet; tamen si Matthiolus, cap. De Isopyro, imaginem huius paulò aliter expressam, pro eo

Meum.

refert, Imperatrix dicitur: in Hispaniis nonnullis locis *Sistra*, aliis *Pinello*: apud Germanos *Wärmurtz*: Ruellius *Anethum*, ait, tortuosum & silvestre in Gallia appellari. Belgij Officinæ quædam *Fœniculum* vocant porcinum: aliis autem *Fœniculus porcinus* *Peucedanos* est. Imposuit multis Plinius, Meum scribens non nasci in Italia; & à Medicis, iisque paucis, seri, lib. xx. cap. xxxi. hinc etenim creditum fuit Italiæ peregrinum, ac diutinè, tametsi familiare & frequens, pro quouis alio citius habitum, quàm pro Meo agnitum. Vnus *Daucum Creticum*: alius *Seseli Creticum* siue *Tordylion*: quidam etiam *Libanotidis* speciem credidit, quod tamen verum est Meum.

Plinij ignorantia.

At Mei radices quidem vtilis sunt, calidæ tertio ordine, siccæ verò secundo, & partium tenuium: proinde viscera expurgant, renes & vesicam ab obstructionibus liberant, urinas prouocant, ac stillicidio earum medentur non modò in aqua feruefactæ, aut tritæ & potæ, sed & pubi, præsertim puerorum, admotæ: calculos excutunt, ventriculi flatibus, torminibus, vteri affectionibus succurrunt, tum & articulorum doloribus: thoracis defluxionibus cum melle tritæ in eclegmate auxiliantur: sanguinem per menses etiam infessu ducunt: sed si plusculum sumantur, caput dolore afficiunt. Cum enim plus calidi quàm sicci obtineat, crudam humiditatem & flatuosam caliditatè, vt Galen. ait, ad caput referunt.

De Libanotide. CAPVT X.

INTER Libanotides vna *σφρανομοπιλή* siue *Coronaria* dicitur, de qua suprâ egimus, vbi de *Coronarijs* herbis: reliquæ umbelliferæ sunt; huius tria *Dioscorides* genera refert.

Caulem prior *Libanotis* umbellifera cubitalem, quandoque bicubitalem edit, rotundum, nonnihil striatum, articulis geniculatū, & alis multis ramosum: folia in tenuissimas angustissimisque partes dissecta, veluti *Ferulæ*, maiora latioraque quàm *Fœniculi*: umbellas in fastigijs amplas, sed laxas, in quibus post flosculos fructus magni *Corni* ferè magnitudine, aut, vt *Dioscorides*, *σφιδύλω*, id est, verticillo similes, per maturitatem albicantes, qui in duas spontè partes finduntur; atque in his semen oblongum, gustu acre, mordax, ac feruidum: radix candida, prægrandis, Thus redolet.

Alterâ *χι πάντα*, siue in vniuersum priori similis, verùm semen eius latum veluti *Spondylii*, & odoratum quidem, sed haudquaquam *συρόπερον*, siue acre ac mordax: radix huius foris nigra, intus candida.

Tertia *ἀκαρπος*, siue sterilis, superioribus omnino similis, sed nec caulem, nec florem, nec semen fert, vt *Dioscorides*.

Meminit & *Theophrastus* *Libanotidum*, sed duarum tantùm: vnus *ἀκάρπου* siue sterilis, alterius fœcundæ.

Κάρπου autem siue fructum fœcundæ *κάρπον* vocari quoque ait, & folium hanc habere *σελίω ἐλείω*, id est, *Apio* palustri simile: caulem cubitalem vel maiorè: fructum verò album, *τεχνόν*, asperum, aut durum, & oblongum: radicem crassam, albam, & Thus redolentem. Atque hæc eadem cum prima *Dioscoridis*, nisi folium differentiam adferat. Fructus vtriusque *κάρπου*, siue *κάρπου*, oblongus, candicans, & durus: radices quoque affimiles.

Alterâ verò *Theophrasti* *Libanotis* folium habet *θελδακίης*, amarum, sed *τεχνόν*, id est, asperius & candidius, radice breui. Huius *Dioscorides* mentionem facit, & ad auctorem *Theophrastum* refert. Differens autem hæc est à sterili *Dioscoridis*.

Libanotidem autem nasci in saxosis & asperis *Dioscorides*: in aridis siue squalidis & petrosis *Theophrastus*. In calidis regionibus reperiuntur. In Germaniam aut Belgium quando-

Libanotis.

Κάχρυς.

que semina primæ inferuntur, quæ ubi adoleuerint, altero à satione, vel tertio anno umbellas proferunt: & si æstas calida feruensque, semen perficiunt: veluti olim in horto generosi viri Ioannis Brancionis Mechliniæ, obseruare me memini.

Λιβανωτίς Græcè, Latinè similiter Libanotis dicitur. Quidam, inquit Plinius, alio nomine Rosmarinum appellant. Fructus à Dioscoride κάχρυς, Plinio similiter Cachrys, sed Theophrasti, Galeni, & Pauli exemplaria κάχρυς habent. Est verò & κάχρυς pilula quædam, quæ in Robore, Abiete, Larice, Picea, Tilia, Nuce, Platano, postquam folia cecidère, nascitur, hieme durans, Vere aperitur; caditque cum folia ceperint crescere, vt Plinius lib. xvi. cap. viii. de qua & Theophrastus lib. iii. cap. vii. hanc Gaza Amentum Latinè reddit.

Ceterùm Libanotidis folia temperatè calida sunt. Trita herba (Dioscorides ait) & imposita, omnium cõmuniter hæmorrhoidum profluvia sistit: sedis inflammationes & condylomata mitigat: chæcradas & abscessus crudos concoquit.

Siccæ radices cum melle vlcera expurgant, torminibus ventris medentur, & à serpentibus demorsis cum vino, vrinas & menses ciunt, vetera œdemata imposita discutiunt. Radicis & herbæ succus, adiecto melle, oculorum aciem exacuit. fructus epotus idem potest. Auxiliatur

verò & comitialibus morbis, & veteribus thoracis vitijs. Regio morbo laborantibus cum pipere & vino datur, sudores etiam mouet cum oleo inunctum, succurrit ruptis ac conuulsis. Podagris tritum cum loliacea farina & aceto imponitur, purgat vitiligines siue alphas addito aceto quàm acerrimo. Semine autem ad abscessus vtendum eius Libanotidis, quæ Cachryn non fert.

Cachrys autem vim habet vehementer exalfaciendi ac resiccandi, & tertio quidem ordine satis intensio. Smegmatis siue expurgantibus additur, quæ capiti aduersus oculorum fluxiones imponuntur, sed die tertio auferendum: Dioscorides.

De Spondylion. C A P. X I.

SPONDYLION caule enascitur geniculato, veluti Fœniculi, sæpè bicubitali vel altiore, rotundo, subhirsuto: folijs asperis & nonnullis hirsutis, ex pluribus & frequentissimè quinque coherentibus, per marginem & exiguis & profundis incisuris diuisis, Ficulnea aut Heraclij Panacis referentibus, attamen ipsis minoribus, latæ in summo eminent umbellæ, in quibus flosculi candidi; ac deinde semen duplex, planum, latum, ac tenue: radix candida in diuersa tendit.

Circa agrorum & pratorum margines locis humidioribus ac palustribus apud Germanos ac Belgas frequens occurrit.

Flores Iunio mensè vigent, semen Iulio ac Augusto ad perfectionem peruenit.

Σπονδυλίον Græci: Latini similiter Spondylium: in Galeni exemplari σπόνδυλον legitur: Germaniæ ac Belgij Officinæ Brancam vrsinam olim appellarunt, & pro Acantho in decoctis ad enemata temerè acceperunt: atque inde perperam Germanis Bärenflaw: Brabantis Berendauwe: & Gallis Brance vrsine. Extant autem huius inter spurias voces hæc eius nomina: ἀράγη, φαλάγιον, ἀσίειον, νίσουρις, σπονδυλις, χροδάνον, οϊάνθη, herba Rutinalis.

Spondylii semen acris ac incidentis esse facultatis, ad asthma, epilepsim, & Regium morbum aptum esse medicamentum Galenus ait, pituitam per aluuum detrahare Dioscorides refert, & iocinoris vitijs, hepaticis, ictericis, orthopncea laborantibus, comitiali morbo obnoxijis, ac vteri strangulationi præterea mederi, suffitu excitare somnolentos, cum oleo

oleo

Spondylium.

Panaces Heraclium, vel potiùs Spondylium alterum.

oleo verò commodè phreniticis, lethargicis & capite dolentibus, instar foris adhiberi, cum Ruta impositum herpetas cohibere.

Radix contra iocinoris vitia & Regium morbum similiter commendatur: eadem circumfusa fistularum callos imposita abrodit.

Recens floris succus exulceratis & purulentis auribus conuenit. Reponitur hic insolatus aliorum succorum modo.

Poloni ac Litvani ex Spondylii folijs ac semine cum aqua, addito fermento, potionem coquere feruntur, quæ pauperibus sit loco Cereuisiæ.

De Panace, ac primùm de Heraclio

CAP. XII.

PANACES, auctore Theophrasto lib. IX. multiplex est. Quoddam in Syria nascitur: deinde & alia tria, Chironium, Heraclium, & Asclepion: præter hæc verò & vnum πλατύφυλλον, Latifolium: & alterum tenuifolium, λεπτόφυλλον; ita in vniuersum apud Theophrastum sex Panacis species; Dioscorides verò tantùm tria describit, Heraclium, Asclepium, & Chironium.

Syriacum autem Panaces à Theophrasto quale sit non exprimitur: Plinius lib. XI. cap. XXVI. folijs illud esse ait ampla magnitudine rotundis. Sed suspicio est, hæc ex Heraclij Panacis descriptione translata.

Panaces Latifolium, Centaurium esse magnum: & Tenuifolium, Centaurium minus non temerè existimatur: teste siquidem Plinio, Panaces à Chirone repertum Centaurium cognominatur: vt latius scriptum Pempt. III. lib. primi cap. XI.

Heraclium Panaces folijs est, vt Dioscorides, asperis, virentibus, ad ficulnea accedentibus, quinquepartitò diuisis, (magnis & amplis Theophrastus:) caule ferulaceo, lanugine quadam incanescente, muscario Anethi: flore luteo, semine odorato, πικροπικρῷ siue acri ac mordicante: radicibus ab vno capite pluribus, albis, graueolentibus, crassi corticis, & subamari gustus. Theophrastus radice, inquit, digiti crassitudine, bifida, aut trifida, gustu subamara.

Huic autem descriptioni respondens, excepto solo floris colore, in Belgij hortis subinde reperitur, quod Heraclium Panaces vocat.

Spondylion verò istud adeò simile, vt maius, vel alterum genus eius esse appareat. Caules etenim promit crassos, geniculatos, subhirsutos, sed altiores, ad Ferulæ altitudinem accedentes: folia similiter aspera, maiora, ex tribus ferè coherentia, quorum singula quinquepartitò diuisa, ficulnea proximè referunt: flores in umbellis candidos, semen latum,

latum, planum, ac tenue veluti Spondylii: radicem candidam, in plures mox diuisam. Ostenditur istud, vt diximus, pro Panace Heraclio, tametsi flos non luteus, verum candidus sit: Lobelius tamen se floribus luteis istud vidisse scribit.

Matthiolus & tale aliquod pictura exhibet, quod in Apennini iugis, in Argentario promontorio, in maritimis Senensibus sponte nascitur; in Italiae autem hortis colitur. Lachrymam autem ex hoc colligi in Italia, affirmare nequit; nam Opopanax qui Venetijs venditur, ex Alexandria Aegypti, inquit, infertur. Quale autem Aegyptium Panaces, non constat. Fortassis Syriacum illud, cuius Theophrastus meminit, quod ab Heraclio differens est.

Dioscorides Panaces Heraclium plurimum in Bœotia & in Phocide Arcadiae nasci fert: deinde multo inferius in Cyrene Libyæ ac Macedonia, atque inibi excipi succum ex cisa radice.

Quod verò Græcis *πάνακες*, Latinis similiter Panaces dicitur. Et primum quidem Dioscoridis *πάνακες ἑρακλίου*, Latinis Panaces Herculaneum siue Herculeum. Nobis cum non constaret, quod depictum est, legitimum esse Panaces Herculeum, malimus id Spondylium alterum aut maius appellare, quam temerè pro Heraclio exhibere.

Herculei autem Panacis radicem cortex exsiccativum simul & exsiccatorivum est medicamentum, sed minus quam succus, auctore Galeno. Radix in ramenta concisa, vt Dioscorides, vteroque imposita partus extrahit: ad vetera ulcera eadem efficax: nudatis ossibus carnem superinducit, si trita cum melle imponatur. Fructus cum Absynthio menses pellit, cum Aristolochia prodest contra morsus animalium venenatorum: aduersus vteri strangulationes cum vino bibitur.

De Panace Asclepio ex Dioscoride & Theophrasto.

CAP. XIII.

Panaces Asclepium, vt existimatur.

PANACES Asclepium caulem à terra producit tenuem, cubitalem, geniculis articulatum: atque circa hunc folia maiora quam Fœniculi, hirsutiora item & odorata, (folio Thapsig, sed crassiore, Theophrastus) in fastigijs umbellas, in quibus flores auricolores, acres, ac odorati, (alias *δυσώδεις*, id est, graueolentes) radix, vt Theophrastus, dodrantis longitudine, candida, crassaque vehementer, cortice crasso & falso.

Incognitum istud est: Matthiolus iconem exhibet, sed descriptionem nullam addit. Proponit & haud absimilem, si non eadem est, Lobelius, quæ in Aduersarijs lacteo succo multo turgere scribitur, veluti Ferulæ, sed minus quam hæc, sapore sit acri.

Πάνακες ἀσκληπίου, Latinis Aesculapium Panaces. Aliqui, inquit Dioscorides, Panaces vocant siluestre Origanum: cap. verò de Origano (vt suprâ scripsimus) siluestre Origanum vocari ait Panaces Heraclium.

At Panaces Asclepium minus calidum est Panace Heraclio, quamobrem floribus & semine melli mixtis ad ulcera, phymata, & phagedænas vtuntur, Galenus: quæ & Dioscorides, addens præterea ex vino aduersus serpentes bibi, & cum oleo illi iniri.

De Peregrino quodam Panace, ac de Chironio. CAP. XIII.

PANACES istud quod Peregrinum appellamus, folijs est amplis, ex aliis pluribus commissis, nonnihil hirsutis ac asperis; quorû singularia longa, lata, acuminata, Lathi folia quodammodò emulantur, sed tamè minora: caulis geniculatus, ferulaceus, tres aut quatuor cubitos

Panaces peregrinum.

cubitos altus, in ramulos superiùs diuisus : flores in umbellis amplis lutei : semen latum, planum, & sufflauum : longa & candida radix. Ex huius vulnerato, præsertim circa radicem, caule, succus æstiuus mensibus manat spontè conerescens, Opopanaci colore similis, odoris quidem exigui, sed gustu excalfaciens.

Non modò aut in Italix, aut aliarum calidarum regionum hortis, vbi quandoque seritur, succus è vulnerato caule exit, verùm & in Belgio obseruatum est, æstate feruida huiuscemodi quoque lachrymam inciso scapo effluxisse. Atque hic quidem succus Panaces genus hanc stirpem esse euidenter ostendit : Quod & semen confirmat in Panacis lachryma repertum, ex quo Petro Coudenbergo Pharmacopœo Antuerpiensî hæc primum in Belgio enata stirps est.

Cùm autem Panacis multa existant genera, quodnam ex ijs sit considerandum, occurrit. Non esse autem Heraclium Panaces, nec similiter Asclepion, ex superioribus satis patet. relinquitur vt vel Chironium, vel Syriacum sit.

Chironium autem Panaces folium habet Amaraco simile: florem aureum, radicem tenuem, non altè descendentem, gustu acrem, vt quidem Dioscorides. Cum quo & Apuleius conuenit: Panaces Chironium habet folia, ait, Amaraco similia, flores aurofos : radicem tenuem, non altam, acerrimam.

Theophrasti verò descriptio ab horum multùm differens est. Chironium, inquit, folium habet simile Lapatho, maius ac *δυσύτρεον*, id est, densius siue hirsutius : flores verò auricolores: radicem longam : amat loca *τὰ πύονα*, id est, pinguia.

Eadem & Plinius lib. 25. c. 4. nisi quòd radicem non longam, sed parua tradat, facili lapsu ex *μακρόν* in *μικρόν*. Tertium, ait, Panaces Chironium cognominatur ab inuentore. Folium eius Lapatho simile, maius tamen ac hirsutius, flos aureus, radix parua, nascitur pinguibus locis.

Nicandri interpretes verba Theophrasti de Chironio adferens, non Lapatho, sed Amaraco simile tradit. *Τὸ δὲ χειράνιον*, ait, *ὄμοιον Ἀμαράκῳ, μείζον δὲ καὶ δυσύτρεον, ἀνθος δὲ χρυσοειδὲς,ρίζα μακρά. φιλεῖ δὲ μάλιστα χωρὶς ταπεινά.* hoc est, Chironium simile Amaraco, maius tamen ac hirsutius: flos aurei coloris, radix longa, loca maximè amat aquosa. Ex his cognoscere est, veterum auctorum loca quedam esse corrupta, veluti Plinij & interpretis Nicandri : Deinde duo esse Chironia, vnum folio Amaraci, alterum Lapathi.

Prius Panaces humilis ac tenuifolia stirps est. Amaracus siquidem (cui simile esse scribitur) herba est ramosa, per terram serpens; folia habens hirsuta ac rotunda, tenuifolia Calaminthes æmula, valde odorata, quæ coronis adduntur, vt Dioscorides sub Sampsuchi nomine ipsum describens, testatur. Theophrastus lib. vi. Amaracum inter vrbana coronaria reponit, quæ *ξύλωδη, μικρόφυλλα, διὸ καὶ φρυγανικά*, id est, lignosa, tenuifolia, & idcirco ad suffruticum naturam accedunt.

Alterum verò Panaces Chironium, quod folia habet Lapathi, maiora, ac hirsutiora, non temerè Helenium siue Enula campana esse videtur : Apuleio enim auctore, Panaces Chironium Helenium & Inula campana quoque appellatur. Nec refert, quòd Dioscoridis adferens descriptionem, folio ipsum esse tradiderit Amaraci. Non animaduertisse enim potuit, aliter à Theophrasto quàm à Dioscoride describi; vt multa valde oscitanter à multis veterum & obseruata & potteritati commendata, atque ab ipso quoque Apuleio, sunt.

Cum neutro autem horum Panaces peregrinum conuenit, neque enim tenuifolio suffrutici Amaraco simile est, nec folium habet Lapathi maius; sed si particularia segmenta considerentur, multò minora. Iam & vulneratum æstiuus mensibus (vt scripsimus) lachrymam istud effundit, qualem à Chironio Panace profluere, à nullo veterum memorix proditum reperitur. Ex quibus sanè constat, Peregrinum quod descripsimus Panaces, non esse Chironium, & iisdem de causis Syriacum illud esse, vnde Opopanax colligitur, vel maximè apparet:

Chironium
Panaces.

Plinij locum
corruptum.

Amaracus

Helenium.

Veterum
negligentia.

apparet : nullius enim alterius , præter enumerata , apud veteres memoria extat.

Effluere autem ex Syriaco lachrymam Plinius lib. XII. cap. XXVI. aperte scribit : Theophrastus verò innuit, dum per messem ipsum secari (succu videlicet colligendi gratia) refert. Quòd autem succus huius Peregrini Panacis in Belgio, eo qui in Officinis reperitur, minus odore aut sapore præstet, regionis frigiditas in causa est : in calidis etenim regionibus omnia odoratiora & fortiora , in frigidis verò minus odorata, ac viribus imbecilliora gignuntur.

Οροπαναξ. Ceterum succus, qui Græcis *οροπαναξ*, Latinis similiter Opopanax, Officinis Oppopanax vocatur, ad plurimos vsus, ait Galenus, aptissimus, vtpote exalfaciens, emolliens, digerens; in calfaciendo tertij ordinis, in desiccando secundi.

Auxiliatur, inquit Dioscorides, aduersus febrium circuitus & horrores, conuulsa, rupta, lateris dolores, tussis, tormina, vrinæ stillicidium. Contra vesicæ scabiem ex melicrato vel vino bibitur, menses ducit, fætus excutit, vteri flatus ac durities digerit cum melle dilutus. Est verò & ischiadicis, si inungatur, utilis. Acopis & capitalibus medicamentis admiscetur. carbunculos rumipit, cum vua passa podagricis impositus prodest, cauis dentibus inditus dolorem tollit. Vsus quoque eius ad aciem oculorum excitandam. Cum pice mixtus emplastrum vtile est contra morsus rabidorum.

De Silere montano. C A P. X V.

Siler montanum.

Siler alterum pratense.

1. **SILER** montanum folia edit ampla, & in multas partes dissecta, quorum segmenta latiora multò sunt quàm Peucedani, atque semper terna ab vno pediculo cohærent, instar foliorum Trifolij aut Meliloti, ipsis tamen angustiora ac molliora, nonnihil si confricentur odorata : caulis tenuis, geniculatus, duorum subinde cubitorum, crassior & procerior est quàm Anethi: umbellæ prægrandes: flosculi candidi: semen verò oblongum vt Fœniculi, sed longius & crassius, maius etiam quàm Cumini, sed acrius, alioqui ipsum non modò colore, sed & sapore quodammodò referens : radix albida, odorata, in altum descendit.

In Liguria haud procul Genua in asperis montibus spontè nascitur, tum & alibi: in Belgij hortis satum prouenit, sed rarò, & non nisi vbi æstas feruida, semen perficit.

Siler

Siler montanum vulgò nominant: Galli ac Flandri nomine corrupto *Sermontaine*; Officinæ nonnullæ Sefeleos. Non est tamen Sefeli, nec Sefelios species, vt ex sequentibus capitibus satis erit manifestum. Sed Ligusticum est, quod Græcis *Λιγυστικόν* à *Λιγυρία* siue Liguria *Ligusticum* nomen accepit: Galenus *Λιβυστικόν* nominat: nonnulli verò *πανάκειαν*, alij *πάντακες*. Respondet Ligustici, quæ apud Dioscoridem, descriptioni: conueniunt quoque natales, nam in Liguria plurimum nascitur.

Superiori & alterum simile reperitur genus, bicubitalis nempe altitudinis, sed foliis amplioribus, nigrioribus, in multa similiter segmenta, sed angustiora, diuisis, alioqui vt prioris, respondent muscaria: at semen minus est, parum acre, exiguique odoris: radix foris nigricans, intus candida, in plures subinde distributa; quibusdam in locis, veluti in hortis, fibras etiam emittens, quibus proserpens seipsum multiplicat.

In nonnullis pratis ac humidis locis in Gallia subinde gignitur. In hortis Belgij non infeliciter prouenit.

Nonnulli Sefeli nuncupant pratense, aut Monspelienfe: verùm huius species non est. Sileris montani siue Ligustici spurium ac ignauum genus est. Angli, vt Lobelius ait, huic similem, folijs tantummodò minoribus, Saxifragam appellant, quam aduersus calculos efficacem, atque cum confringere posse affirmant. *Saxifraga Anglicana*

Sileris autem montani seminis vis excafactoria atque resiccans ordine est tertio. Urinas & menses potu ducit: prodest ad intestinorum ex cruditate dolores: concoctionem promouet, flatu discutit, auxiliatur contra ventriculi inflationes ac tumores, serpentumque morsus.

Radix eisdem præbet effectus, sed minus efficaciter, vtpote minus calida siccaque.

De Leuistico vulgari. CAP. XVI.

Leuisticum vulgare.

Quod passim Leuisticum, quasi Ligusticum, vocatur, à Silere montano differens est. Proceri ac geniculati huius caules, interius inanes, plures ab vna non rarò assurgunt radice, in ramulos nonnullos subinde diuisi. Folia laciniosa ac veluti in plures partes dissecta, eademque marginibus incisa, læuia admodum ac resplendentia, ex luteo colore, veluti & ipsi caules, videntur. Flores in umbellis lutei: semen oblongum, striatum, geminum, sordidi coloris: grandis, torosa ac carnosâ restibilis radix, foris nigricans, intus alba. Tota stirps grato ac aroma redolente odore prædita est, sed semen graueolentius.

In quamplurimis apud Germanos ac Belgas hortis reperitur: amat loca pingua & nonnihil humentia.

Æstate flores, Augusto magna ex parte semen ad maturitatem peruenit: primo Vere germina erumpunt.

Leuisticum passim appellant, quasi Ligusticum, cuius loco istud olim Officinæ in vsum recepere: Germanis *Liebstockel*: Gallis *Luesche*: Brabantis *Lauetse*: Hollandis *Lauas* dicitur. Non esse Ligusticum, ex superiore capite satis patet. Fuchsius Smyrniū esse iudicauit. Duo autem sunt Smyrnia: vnum à Theophrasto, alterum à Dioscoride describitur. Vtrumque cognitum est, cum neutro autem Leuisticum conuenit. Nec recipienda est eorum sententia,

qui Hippofelinum appellant: nam quod Dioscoridi Hippofelinum, Theophrasto Smyrniū dicitur. Laserpitij aliquod genus esse potius videtur: nam vti differentes sunt Laserpitij succi, sic & diuersa esse genera, vnde hi profluant, veritati consonum.

Describitur Laserpitium caule ferulaceo, folijs Apio similibus: nec ab hac forma Leuisticum alienum est.

Est

Est autem Leuisticum & radice & folijs, tum & semine exalfaciens ac resiccans ordine tercio incipiente, & tenuium admodum partium.

Radix resiccata cum vino bibita ventriculo prodest, crudorum humorum concoctionem promouet, dolores sedat, inflationes discutit, sudores mouet.

Semen eadem potest: quod & vrinas ac menses cit, secundas remorantes abigit, aduersus vteri strangulatus prodest: item & contra serpentium morsus.

Herbæ folia in balneo sudores mouent, cutis scæditates tollunt, & menses promouent: eadem trita & recenti vulnere imposita ipsum citò curant.

De Sefeli Massiliensi. CAP. XVII.

SESELIOS genera tria sunt Dioscoridi; Massiliense, Æthiopicum, & Peloponnense. Massilienti caulis sesquicubitalis, vel altior, ferulaceus, multis articulis geniculatus, durus, rarò rectus, sæpius modò in hanc, modò in illam partem reflexus: folia veluti Fœniculi, sed ampliora, latiora, crassiora, ac dilutius virentia: flosculi in muscarijs candiduli: semina oblongioris formæ vt Fœniculi aut Anisi, gustu acria, non tamen ingrata: albida, alte descendens, iucundi odoris radix.

In Commonorum Prouincia, quæ à Rhodano ad Vocontios patet, vbi Massilia vrbs, frequens gignitur, tum & in alijs Galliæ ac Italiæ quibusdam locis.

Græci *σίσελι μασσαλιωτικόν*: Latini Sefeli Massiliense quoque nominant, à natali loco cognomen accepit, à nonnullis & *σφαγγον*. Recentiorum quidam Fœniculum tortuosum vocat.

Ceterum Sefelios & radix & fructus exalfaciunt ac resiccant secundo ordine, & tenuis sunt essentia: vrinas mouent ac stranguriæ medentur: menses & fetus trahunt: orthopnoeam & veterem tussim sanant: vteri suffocationibus & comitialibus profunt.

Semen cum vino potum cruda concoquit, tormina discutit, epialis febribus, vt Dioscorides, vtile. Capris ceterisque pecudibus datur in potu, quò facilius suos fetus enitantur, auctore eodem.

De Sefeli Æthiopico. CAP. XVIII.

Sefeli Æthiopicum frutex.

Sefeli Æthiopicum herba.

ÆTHIOPICVM Sefeli lignosis fruticat cauliculis, subnigricantibus, rarò subrubentibus, bicubitalibus. alas profert cubitales, folia oblonga, læuia, mediocriter lata, dilutè & ex

& ex albedo virentia, longiora quàm Hedera, ad Periclymeni Germanici accedentia. umbellæ luteos edunt flosculos: semina verò maiora quàm Fœniculi: radix longa est, & restibilis; veluti & ipsa stirps.

Reperitur & in saxosis, & in maritimis haud procul Massilia, tum & aliis Narbonensis Gallia locis.

Iulio ac Augusto cum floribus ac seminibus in vigore est.

Αἰθιοπικὸν σεσέλι Græci: Latini Æthiopicum Sefeli similiter appellant: Ægyptij κρόνος φοῦξιν, id est, canis horror.

Est verò præter istud & aliud ad hoc Sefelios genus, vt existimatur, referendum, quod <sup>Sefeli her-
baceum.</sup> Herbaceum non abs re cognominatur. Caulis huius quandoque bicubitalis, sed haudquam lignosus, nec hiemem sustinens: folia ampla sunt ex pluribus cohærentia veluti Palustris Apij, quorum singularia lata, ambitu serrata: flosculi in umbellis candidi: semen membranofum ac paleaceum, latum, oblongum, candicans, odore & sapore seminis Angelicæ: radix foris nigricans, intus albida est, odoreque commendabilis.

Depinxere istud pro legitimo Æthiopico Fuchsius, Tragus, & quandoque Matthiolus: at verum ac legitimum Æthiopicum, fruticans solummodò est. Herbaceum ad Theophrasti Libanotidem citius referendum, quod folia ait habere ^{σελίω ἐλείω,} id est, palustri Apio maiora; caulem ad magnitudinem cubiti: fructum candidum, ^{ξαχύν} siue asperum, & oblongum, quale herbacei Sefelios semen. <sup>Libanotis
Theophrasti.</sup>

Æthiopicum porrò Sefeli iisdem, quibus Massiliense, viribus præditum existimatur.

De Sefeli Peloponnesi ex Dioscoride. CAP. XIX.

Sefeli Peloponnesi vt putatur.

S E S E L I Peloponnesi folia habet Cicutæ similia, latiora, & ^{παχύπερα,} id est, crassiora siue pinguiora, (aliàs ^{ξαχύνπερα,} hoc est, asperiora.) caulem, quàm Massaleoticum, maiorem, ferulaceum, in fastigio muscarium latum; in quo semen odoratum, latius & carnosius (videlicet quàm aliorum.)

Nascitur in asperis, riguis, ac collibus: gignitur & in Ida.

Vim eandem, quam reliqua, obtinet. Pro huiuscemodi autem Sefeli nonnulli stirpem exhibent à C. Clusio in Observationibus Hispaniensibus descriptam.

Ferulacea autem hæc est, caule cubito altiore, quandoque bicubitali, digiti crassitudine, nodoso, intus cauo ac fungoso: foliis magnis, amplis, variè dissectis, subhirsutis: umbellis grandibus, latis: flore luteo: semine lato oblongo, plano: radice crassa, longa, exterius nigricante, interius albida, lacteo succo turgente, qui gustu amarus ac acris nauseam excitet, & non rarò vomitionem. Quæ si ita sese habeant (vt C. Clusio credimus) verisimile non est, Sefeli stirpem hanc esse Peloponnesi. Neque enim vllius Sefelios radix succo acris & amaricante prædita, sed omnium odore commendabilis & vires similes.

Proponitur verò & alia quædam à Matthiolo Ferulacea stirps; verum nec hæc legitimum est Peloponnesi Sefeli, nam fœdo

odore, ac Cicutæ simili molesta est: omne verò Sefeli vel semine, vel radice, vel vtrisque odoratum. quamobrem nec abs re & illa ex Sefelium classe ac numero reiicitur. Et Sefeli Peloponnesi inter incognita habetur.

De Sefeli Cretico siue Tordyllo. CAP. XX.

T O R D Y L I V M humilis herba est, tenui cauliculo, dodrantali aut altiore: foliis dissectis, ambitu crenatis: floribus in umbellis albidis: semine lato, rotundo, duplici, ambitu vel-

Seseli Creticum.

1.

1. *Dora*, ambitu verò etiam ferrata: caulis bicubitalis, angulosus, striatus. candidantes exiguis flosculis umbellæ: semen quale Apij hortensis, acre, teruentisque gustus: radix oblonga, teres, candida, sapore acris, & saluam commanducata ciens.

2.

2. Minor primis ac radicibus proximis foliis priorem refert, sunt tamen multò teneriora ac minora, circa cauliculos verò tenuissima, nec prioribus similia: flosculi ac semina veluti Maioris: radiculæ tenuiores quoque ac minores, sed non minus acres.

Germaniæ ac Belgio vtraque satis familiaris, sed minor frequentior. Lætum & pingue requirunt solum, sed tamen incultum, veluti agrorum margines, & alia similia, quæ aratro non proscinduntur.

Iulio ac Augusto flores ac semina perficiunt.

Vtramque recentior ætas Saxifragam aut Saxifragiam appellat: quidam Peträfindulam: alij Bibenellam aut Bipennulam: Baptista Sardus, deinde & Leonhartus Fuchsius Pimpinellam. Quam ob rem à nonnullis Pimpinella Saxifraga nominatur. Est etenim & alia Pimpinella cognomine Sanguisorba. Extat tamen & vetus versiculus qui Pimpinellam à Saxifraga differre ostendit, qui talis est:

Pimpinella pilos, Saxifraga non habet villos.

Est siquidem Sanguisorba, quam Pimpinellam vocat, nonnihil hirsuta; Saxifraga verò hæc nequaquam: foliorum autem primorum Saxifragæ minoris & Pimpinellæ Sanguisorbæ quædam similitudo.

Maiorem Germani *Bibernell*: Brabant *Beuenact*: Bohemi *Bedrnijf*: Latine Saxifragam magnam siue maiorem vocant.

Minorem Saxifragam hircinam quidam, alij Pimpinellam Saxifragam minorem: Brabant *Beuenelle*. Qui autem Saxifragam hanc, Pyrethrum esse existimant, non parum à vero recedunt: Legitimum Pyrethrum Pemptadis tertiæ lib. primo descriptum est.

Quòd si autem ad aliquam Dioscoridis referenda videatur, cum nullo citius quàm cum Bunio conuenire poterit. Caulis siquidem angulosus est, & maioris, digitalis fere crassitudinis: folia inferiora Apio comparari possunt; superiora, præsertim minoris, longè tenuiora: flores in umbellis Anethi similibus: semen odoratum, minus quàm Hyoscyami, acre ac excalfaciens: quale Bunion esse, Dioscorides verbis istis ostendit:

Βάνιον

tu veluti limbum habente, clypeoli speciem referente, aut, vt Dioscorides, ἀπιδίσκοις, id est, exiguis scutis simili, odorato, ac nonnihil acri. radix tenuis.

In Narbonensi Gallia secus vias ac inter fetes spontè gignitur. Dioscorides iuxta Ciliciam in Amano monte nasci refert.

Iulio ac Augusto in hortis Belgij subinde semen ad maturitatem peruenit.

Græci τὸρδύλιον, & σέσαλι κρητικόν: Paulus Ægineta γορδύλιον scribit: Latini Tordylion, & Seseli Creticum similiter appellant: Officinis incognitum est.

Calidum est, inquit Paulus Ægineta, Gordylj semen. Ad vrinam & menses prouocandos vtile habetur. Succus herbæ, seminisque συν γλύκει, id est, cum vino passo, decem diebus trium obolorum pondere sumptus, nephriticos sanat.

Radix cum melle in delinctu ad promouendas pectoris excreationes efficax: auctor Dioscorides.

De Saxifragis. CAP. XXI.

SAXIFRAGIÆ duæ sunt: Maior vna, altera Minor.

Maior amplitudine foliorum cauliumque altitudine minorem superat. folia variè scissa, Pastinacæ siue Elaphobosci, aut Sisari aliquatenus æmulantur, sed nigriora, asperiora, mi-

Saxifraga magna.

Saxifraga parua.

Βάνιον κωλόν ἀνίστη τετράγωνον, δμίωνη πάχος δακτυλίου, φύλλα δὲ πρὸς τῇ ρίζῃ ὅμοια σελίνου, λεπτοτέρα δὲ πολλὰ πρὸς τῇ ἀκρῇ ἀνθῶς ἀνήθου, σπέρμα δὲ ὡς δας, ὕσσυάμη μικρότερον: Quæ Latine sic reddi possunt: Bunium caulem edit quadrangularem, prolixum, digiti crassitudine: folia radici proxima Apio similia, tenuiora verò multò, quæ sursum: flos Anethi: semen odoratum, Hyoscyami minus. Habent exemplaria quædam aliter, verùm nos emendatiora amplectimur.

Facultate autem Saxifragiæ semen ac radix vehementer & tertio ordine excalfaciens ac resiccans, & partium vnà tenuium.

Vtraque vrinas mouent, stranguriæ ac ischuriæ medentur: calculos cohærentes dissolunt ac expellunt, (vnde Saxifragiæ nomen acceperunt) præsertim si in balneo horum puluis aut decoctum propinetur. Mouent eadem menses, ac secundas pellunt: iocinoris lienisq; obstructiones aperiunt, ventriculi cruditates emendant, tormina colique dolores sedant, flatus discutunt. Aduersantur etiam venenis; & contra serpentum morsus ex vino vtiliter dantur. Existimantur quoque aduersus morbos pestilentes prodesse.

Radix commanducata dentium dolores sedat, & multam ex ore pituitam elicit.

Aqua ex Saxifragia per organa vitrea destillata, oculorum caliginem discutere fertur, & succus lentiginas ac faciei maculas delere.

De Saxifraga alba. CAP. XXII.

NON est hæc umbellifera, sed nomen illi cum Saxifraga commune, in societatem eius pettraxit.

Promit autem ista folia aliquot in hirsutis & mediocriter longis pediculis rotunda, per margines crenata, Hederæ terrestris molliora & albidiora, inter quæ cauliculi attolluntur teretes, tenelli, dodrante altiores, lanuginosi, in fastigiis quorum flosculi quinque folij inalbicant: radix multas demittit fibras, cui superius veluti granula insident, feminis Coriandri magnitudine, aut paulò maiora, gustu amaricantia, colore partim purpureo rubentia, partim albida. Hæc semina huius Saxifragæ vulgò habentur.

Locis herbosis incultis, in montibus, collibus, in Germania, tum & in Bohemia multis locis gignitur: & nonnullis quidem locis altior & maioribus foliis: aliis, & frequentius, minor.

Saxifraga alba.

Saxifraga aurea.

Maio mense cum floribus reperitur, paulò post folia caulesque inarescunt, relictis circa radicem granis, quæ tempestiuè colligenda, alioqui & euanida futura.

Saxifragam recentiores appellant. albam cognominant, ad differentiam eius, quæ cap. superiore descripta est. Germanis *Weisse Steinbrech*: Brabantis *Witte Steenbreect*: Gallis *Saxifrage blanche*.

Saxifraga aurea.

Huic autem foliis aliquatenus similis alia quædam Saxifraga dicta reperitur, quæ Aureæ cognomen accepit. folia siquidem ei quoque sunt rotundiuscula, & ambitu serrata: cauliculi autem omnino breues, palmi altitudine, in quorum ramosis cacuminibus flosculi exigui auri luteo colore resplendent. succedunt exigua rotunda vascula, in quibus rubens puillumque semen.

Reperitur in quibusdam palustribus ac riguis Brabantiae ac Flandriae locis, solo arenoso ac sterili.

Maio ac Aprili cum flore ac semine viget.

Sed ad Saxifragam albam reuertamur. Grana huius quæ circa radicem reperiuntur, tum & folia ac radices, calida ac sicca sunt, vtriusque qualitatis ordine secundo. Feruntur autem hæc vesicæ ac renum vitiis ac doloribus mederi, calculos dissoluere, vrinas prouocare, stillicidioque auxiliari.

De Peucedano. CAP. XXIII.

PEUCELANO caules tenues, geniculati, subinde cubitales; folia multò quàm Fœniculi ampliora, quorum singula segmenta, lenta, oblonga, tenuia, Pini foliis similia apparent: flosculi exigui in umbellis luteoli: semen oblongum, tenue, non carnosum. radix supernè comosa, mediocris crassitudinis, foris nigricans, interiùs albidior, succi plena, altè & ad duos quandoque cubitos descendit. Hæc flauum, graueolentem *ῥῆμα* siue liquorem vulnerata emittit, qui mox concrefcens citò resiccatur; colore sulphur referens.

In colligendo (inquit Dioscorides) capitis dolores & vertigines sentiuntur, nisi nares priùs & caput rosaceo oleo perungantur. Radix exempto liquore deinceps iutilis.

Peucedanum.

inutilis. Colligitur præterea ex caulibus, veluti è radice Mandragoræ, *χύλος*, id est, succus, sed minus efficax ipso *ὄπω* siue liquore, hic succus est; citiusque diffatis viribus ignauus redditur: Inuenitur verò & quandoque concreta Lacryma thuri similis, caulibus radicibusque adhærens: Dioscorides auctor.

In montanis gignitur, non raro in apricis & pinguibus: in Italia, Narbonensi Gallia, Germania, tum & in aliis regionibus reperitur. Et subinde quidem nonnullis locis foliis densioribus, umbellæque angustiore: alibi foliis rarioribus, & singulis eorum segmentis longioribus ac angustioribus, umbella verò laxiore & latiore.

ὄπος siue Liquor Dioscoridi præfertur è Sardoniam ac Samothrace, odoris grauis, rufus, feruensque gustu.

In Germania ac Belgij hortis Iulio Peucedanos floret: Augusto ac Septembri semen maturum legitur. radix hieme restans, Vere noua folia caulesque promit.

Græcis *πυκίδανος*, Latinis similiter Peucedanos, tum & Pinastellum: Officinæ præterque, tum & vulgò Fœniculum porcinum appellant: à nonnullis Stataria, *ἀγριον*, & *ἀγριόφυλλον*, vt inter notha; à prophetis *ἀγαθὸς δαίμων*, id est, bonus Genius: Germanis *Haarstrang* / *Schwebelwurzel* / *Sew*

fenshel: Brabantis *Verchens* *Venschel*: Italis & Gallis *Peucedano*: Hispanis *Herbatum*: Anglis *Wortstrange*, à *πυκίδανος* quæ Latinis Pinus, Peucedano & Pinestello nomen accessit.

Liquor autem Peucedani siue *ὄπος* exalfaciens ac resiccans ordine est tertio. Radix minus quàm liquor exalfacit, sed valdè resiccant: exalfaciens quidem ordine secundo completo, desiccans verò tertio incipiente, vt Galenus scriptum reliquit.

Prodest verò *ὄπος* siue liquor ex aceto & oleo rosaceo inunctus lethargicis, phreneticis, vertiginosis, comitialibus, diurnis capitis doloribus, paralyticis, conuulsis, atque in vniuersum omnibus neruorum affectionibus cum aceto & oleo, vt Dioscorides scribit. Idem olfactu strangulatione vteri laborantes, & sopore occupatos, reuocat: suffitu serpentes fugat: aurium doloribus cum aceto instillatus prodest: cavitati eroforum dentium impositus dolores eorundem mitigat. In ore sumptus aduersus tussim, difficultatem respirandi, tormina & inflationes auxiliatur: ex crassitudine, addit Galenus, & viscositate humorum nata. Aluum leniter mouet: lienem minuit, nempe incidendo, digerendo, & crassos humores extenuando. Difficiles partus adiuuat, vterum aperit. Ad vesicæ & renum dolores bitus facit.

Radix ad eadem utilis, sed inefficacior: farina eius sordida vlcera purgat, carnem generat (Galenus addit:) & vetera cicatrice obducit: squamas ossium celerimè detrahit. Ceratibus malagmaticisque calfacientibus admiscetur. Eligenda autem est recens radix, non cariota, solida, odoris plena, vt auctor Dioscorides.

De Angelica. CAP. XXIIII.

ANGELICARVM vna maior est, quam Hortensem & Satiuam nominat: altera minor, Siluestris dicta.

Satiua procerò caule, eoque læui, geniculato, atque interiùs inani assurgit, qui quandoque brachij crassitudinem, & humanæ staturæ excedit altitudinem. Folia amplissima, alis multis, partibusque compluribus, latis ambituque incisis luxuriant. Umbellæ latæ sunt: flosculi albicantes: semina sufflata, lata, plana, membranosa. prægrandis est radix & crassa; foris minus, interiùs candidior, odore grato aroma redolens; ex qua liquor oleosus,

Angelica maior.

Angelica siluestris.

Archangelica.

fus, pinguis, subluteus fluit, odoris assimilis quem & ipsa folia ac caules referunt.

Siluestris satiuam æmulatur, sed tamen omnibus partibus suis minor: caules breviores ac tenuiores sunt: folia tamen ampla, minora tamen ac nigriora: radix tenuior & minus oleosa aut odorata.

Satiua in Belgij quidem hortis, sed alibi spontanea est, vt in Noruegia, & Islandia dicta Septentrionis insula, prægrandi vbi nascitur altitudine, & ab indigenis, caulis detracto editur cortice, vt ab ipsis accepimus, quos in Islandia peregrinantes, hisce vesci alterius cibi quandoque coëgit inopia. ferunt autem lapidum esse & palato esurienti gratum. Gignitur verò & in nonnullis Germaniæ, ac potissimum in Bohemiæ montibus.

Siluestris siue minor Angelica, passim in vtraque Germania locis reperitur humidioribus, præsertim in siluis ac siluosis.

Vtriusque radix post seminis maturitatem marcescit, quod altero aut raro tertio, ex quo fata est anno, accidit. Legenda radix priusquam caulis erumpat: fungosa alioqui & inefficax.

Recentior ætas Angelicam appellat: & maiorem quidem satiuam, quòd quandoque in hortis feratur: natura sua tamen & ipsa

ipsa siluestris est. Minor verò passim siluestris dicitur ac habetur: Germanis *Angelick/ Brustwurtz*; vel *Des heyligen Geists wurtzel*; id est, sancti Spiritus radix, teste Leonharto Fuchio: Belgis *Angelica*: Gallis similiter *Angelic*.

Σιλφίου siue *Laserpitij* species esse apparet (si non ipsum genuinum ac legitimum *Laserpitium*.) Nam si cum iis conferatur, quæ à Theophrasto prolixè satis de *Silphio* siue *Laserpitio* lib. vi. De *Historia stirpium* scribuntur, respondere comperietur. Radix crassa, superius veluti in caput extuberat: caulis quantus *Ferulæ*, cibo; vt scripsimus, idoneus, qui post feminis maturitatem perit: folium *Apij* diuisura, sed longè maius: semen vento facilè abripitur, latum ac foliaceum; vnde aliæ stirpes rursus progignuntur: amat siluestris loca. Quale omnino *Silphium* à Theophrasto esse traditur, vt xxvi. subsequente capite latius ostenditur. Iam & memini olim me ab excellentissimo ac clarissimo viro Iacobo Antonio Cortuso *Lasere* accipere, odore ac colore succo è radicibus *Angelicæ* incisis profluenti simile: quod *Angelicam Silphium* esse quoque adstruit.

Siluestris verò *Angelica* an illa sit quæ à Theophrasto *μαγυδαρις*, Latini *Magudaris*, altera videlicet *Laserpitij* species, expendendum ac considerandum relinquimus. 2.

Matthiolus & Gesnerus aquaticæ etiam cuiusdam *Angelicæ* meminere, sed quandoque eam non describere, suspicandum videtur, eam hanc esse, quæ *Archangelica* apud nos dicitur. Est hæc & foliorum amplitudine, satiuâ haud inferior, sed tamen singularium frequentia numerosior: in plurima enim folia, huius diducuntur. caulis crassus, quandoque vnâ cum foliorum pediculis rubens, geniculatus quoque, valdè ramosus; è singulis siquidem articulis tres aut quatuor alas promit; multis idcirco vndequaque umbellis cingitur, quarum flores candicant: semen latum, longius & crassius quàm *Angelicæ*. alta radix & albida, exigui odoris; maioris tamen, quàm folia vel caulis, quæ nullius aut admodum obscuri. *Archangelica.*

At *Angelicæ*, & quidem maioris radix, cuius est vsus, excalfaciens ac resiccans est ordine secundo intenso, aut tertio incipiente. Proinde aperit, extenuat, digerit, & sudores mouet, venenis resistit, pestilentes morbos curat, si tempestiue exhibeatur. Datur autem pulueris eius drachma cum vino tenui, aut si febris vehementior, cum *Cardui benedicti* aut *Tormentillæ stillatitiæ* aqua & exiguo aceti, & per se quidem, aut addita *Theriace* ex viperis à contagio deinde horum & præseruat, in ore detenta, aut commansa solum. Lentos crudosque humores eadem ad concoctionem perducit; crassorum, quæ pulmonibus thoracique inhaerent, expurgationem facilem procurat: hepatis & lienem aperit, virginum remorantes menses euocat, secundas expellit. aduersus rigores febrium huius decoctum ex vino prodest. Valere etiam contra fascinationes radicem adfirmant, siquis eam secum gestarit, vt Fuchius ait.

De Astrantia siue Imperatoria.

C A P. XXV.

ASTRANTIÆ magna & lata sunt folia, margine serrata, vt plurimum quæ radicibus proxima, præcipue trifolia; non rarè verò & numerosiora. cauliculi cubitales, tenues, & geniculati inferius rubent. muscaria exiguis flosculis candicant. semen latum, planum, tenue, *Anerthi* instar. obliquè serpunt radices, acres, odoratæ, & succo oleoso plenæ, foris è puniceo colore subnigricantes, interius sufflauræ, facili quæ fecunditate stirpem multiplicant.

In nonnullis Italicæ montosis gignitur: tum & apud Germanos, quibus tamen sæpenumerò, veluti & Belgis, hortensis est.

Iunio flosculi apparent: semen succedit. hiemis patiens radix, multo tempore viuit, serpendo progrediens.

Non modò *Astrantiam*, sed & *Imperatoriam* recentiorum nonnulli hanc vocant: nonnulli verò *Ostrutium*, quasi *Struthion*: differt autem multum à *Struthio* siue *Lanaria* herba. Alij *Asteritium* siue *Osteritium* legere malunt: qui voces has à *Laserpitio* deprauatas volunt, & *Asterantiam* *Laserpitium*, vel eius speciem esse. *Laserpitium* autem caule describitur ferulaceo, id est, magno atque procero: huius autem, vt scripsimus, tenuis ac breuis est cauliculus, qui solus à *Laserpitio* differentem esse, satis ostendit. Germanis est *Weisterwurtz*: Brabantis *Weesterwoytele*.

Huius siluestris species est, quam vulgò Brabantis *Gerardt*; id est, *Gerardi* herbam appellat. foliis siquidem, floribus in muscariis candidis, latè serpentibus radicibus, priorem refert, omnibus tamen minoribus. graueolens herba est, & hortis molesta. *Herba Gerardii.*

Feruentis admodum facultatis *Astrantiæ* radix, excalfaciens ordine tertio, nec minùs resiccans.

Astrantia.

Herba Gerardi.

ficcans. tenuium similiter partium est: incidit, attenuat, digerit, sudores ac vrinas mouet: crassos frigidosque humores concoquit: flatus intestinorum ac ventriculi, tum & vteri discutit: colicis ac nephriticis prodest: vrinas menselque prouocat, aduersus vteri strangulationes confert, secundas etiam pellit. Puluis drachmæ pondo aliquotiens datus hydropicis benè facit; conuulsis item ac epilepticis: à quartana ante accessionem cum vino exhibitus liberat, venenis resistit, pestilentibus morbis subuenit. In vino austero decocta radix dentium dolores mitigat: commansa saliuam cit, atque inter apophlegmatissimos non postremo est loco, qui cerebrum per sputum à pituitosis liberant humoribus, & apoplecticis, veteriosis, aliisque huiuscemodi morbis laborantibus vtiliter adhibentur.

De Laserpitio & Magudari ex Theophrasto & alijs.

CAP. XXVI.

LASERPITIO folia exeunt Apio similia: caulis quantus Ferulæ, crassitudine proximus, ac similiter annuus, hominum cibo modis omnibus idoneus, assus etiam siue elixus, qui posteaquam semen maturum, intercidit: semen latum, *φύλλον* siue foliaceum, quod & *φύλλον* siue folium vocatur. radix multa crassaque, supernè extuberans nigro cortice contegitur. Colligitur ex caule, tum & ex radice *ἄπος* siue liquor, qui Laser vocatur; quod & Dioscorides affirmat.

In Cyrenaica regione, quæ Libyæ siue Africae prouincia est, gignitur: proinde rectè Catullus:

Laserciferis iacet Cyrenis.

Priùs autem quàm Cyrenenses urbem habitarent, illic Laserpitium natum. Peculiare huius fertur culta fugere loca. Nasci verò & in Syria, Armenia, ac Media, quæ Asiæ subsunt, à Dioscoride refertur.

Vere ineunte folium exit: deinde caulis editur: semen, cum Auster post Caniculam flauerit, discutitur. vnde Laserpitium prouenit.

Quadraginta diebus (æstatis) succus capitur. Eodem anno radix & caulis perficiuntur.

Σίλφιον Græcis, Laserpitium Latinis dicitur. Folium Theophrastus Maspeton vocari sentit:

tit : Dioscorides verò caulem μάπρωτον dici refert: pòst tamen, Nonnulli caulem Silphion ait, nominant : radicem μαγύδαειν: folia verò Maspeta.

Liquor Græcis ὄπρος, Latinis Lafer, Arabibus Assa appellatur. & qui è caulibus, καύλιας, Lafer. è radicibus verò ρίζιας: Gaza hunc Radicarium, illum Scaparium vocat. Præfertur à Dioscoride Cyrenaicum Lafer, & quidem subrubens, transparent, Myrrhæ æmulum, intenti odoris, non terrenum, suaue gustu, quod dilutum facile albescat. Medicum & Syriacum Lafer viribus minùs valent, & magis virosum reddunt odorem. Existimatur autem Syriacum aut Medicum Lafer esse, quod Officinæ nostra ætate Assam fœtidam appellant.

Assa fœtida.
Magydaris

Fertur verò (Dioscorides scribit) & altera μαγύδαεις in Libya nasci. radix Laserpitio similis nimis crassa, acris, laxior, ὄπρον siue Lafer non habens. De eadem & Theophrastus, quam tamen non in Libya, sed in Syria gigni refert. Quod Magydarim, inquit, vocant, ἡ περὶ ὅτι τὸ σιλφίου, id est, alterum est à Silphio, tenerius enim, minùs acre, & Lafer non habet. Gignitur in Syria, non in Cyrene: fertur in Parnaso monte multum esse. Nonnulli id quoque Silphion vocant.

Ceterùm Silphij liquor, Galenus ait, calidissimus est: verùm enimverò & folia, & caulis & radix sat strenue excalfaciunt: sed omnia flatulentæ magis essentiæ sunt, ac proinde coctu difficilia: foris tamen corpori imposita efficaciora, & omnium potissimùm ὄπρος siue liquor, admodum trahentem facultatem possidens. Attamen & excrescentias amoliendi & liquandi vim quamdam propter propositam temperiem obtinet.

Efficacissimum Lafer, Dioscoride auctore, deinde folia, postea caulis. addit verò & multas alias particulares facultates, quas consultò prætermittimus, Galeni compendio contenti. Theophrastus foliis pecus pinguescere vehementer, & carnes earum mirabilem in modum suaues reddi, ait. Purgari verò & hoc pecus quidam affirmant, sed contrarium, quòd videlicet minime purgentur, alij iudicant. Mandi radices ex aceto recenter excisas, ex aliorum relatu Theophrastus quoque adfert.

De Ferula & Ferulagine.

CAP. XXVII.

Ferula.

Ferulago.

VNIUS Ferulæ Dioscorides meminit, ex qua Sagapenum colligitur. Chalbanum verò & Ammoniacum Ferulæ quoque ὄπρος siue liquores esse refert. Verùm an istæ cum priore

priore differant, nec ne, non exponit. Fieri autem potest, ut ex vnius generis Ferula differentes succi colligantur, pro regionum videlicet, ubi nascuntur, varietate. Veluti enim Laser Cyrenis natum diuersum est à liquore, qui in Media & Syria prouenit: ita Ferulam in Media Sagapenam, iuxta Syrenen Ammoniacum, in Syria Chalbanum proferre posse apparet. Theophrastus Ferulaceum genus in plures species diuidi ait, & vnam grandem, Ferulam nominat: alteram minorem, Ferulaginem.

Ferula. Ferula autem caulem promit quatuor aut quinum cubitorum, geniculatum, crassum, & sub finem ætatis durum, ac lignosum, vnicum, sed circa cacumen ramosum: ex quo si prima germinatione futurorum foliorum ac umbellarum rudimentum eximatur, oui coctum luteum magnitudine referet, quod Corculum Ferulæ nonnulli appellant. folia grandia sunt, mollia, & multifida, in capillamenti modum attenuata, multò quàm Fœniculi maiora, alternò ordine disposita. umbellæ cum in fastigio, tum in alis latæ: flosculi in his lutei: & deinde semina plana, lata, foliacea. radix magna, recta, altè descendit.

Ferulago. Ferulago minor & humilior quàm Ferula, alioqui similis: caulis quoque vnicus, & folia vniufmodi. Sunt tamen, inquit Theophrastus, qui differentem à Ferula existiment.

Nascitur Ferula in compluribus Africæ ac Asiæ regionibus: nec deest in Europa: nam in Apulia & Narbonensi Gallia cognita est.

Iunio ac Iulio, vel etiam priùs in calidis prouinciis floret, ac semen non multò post perficit: perit inde caulis, qui annuus est.

Quæ maior est, Græcis *ῥαπῆ*, Latinis Ferula appellatur: Italis *Ferola*: Hispanis *Canthelia*.

Minor *ῥαπῆ* & Ferulago nominatur.

Quod in tenello ac primæ germinationis caule reperitur, Græcè *ἐπιγαλόντι ῥαπῆ*; ab interpretibus Medulla; à recentioribus Corculum Ferulæ dicitur.

Est autem medulla hæc, auctore Galeno, adstringentis qualitatis particeps, atque idcirco utilis sanguinem spuētibus & cœliacis: Dioscorides tritam & naribus inditam sanguinem illinc erumpentem sistere etiam ait; & contra viperarum morsus in vino eandem dari.

Nostra ætate fertur, præsertim in Apulia, à nonnullis sub cineribus tostâ (foliis tamen aut panniculo priùs inuoluta) edi, pipere & sale additis, esseque edulium suaue, quod etiam ad Venerem excitet.

Semen excalfacit & attenuat, torminosis auxiliatur, sudores mouet cum oleo corpori illitum.

Caules si edantur, capitis dolores faciunt. Muria condiuntur: Dioscorides auctor.

R E M-